

קוראים לזה: תת-תזונה

רבבות שאינם אוכלים לשובע, אלפים הרעבים ממש. מספר מחוטרי העבודה הולך וגדל בלי הרף.

אולם יחד עם זה, המשיך רוב הישוב לחיות את חייו כאילו לא קרה כלום. בצד העוני והרעב, קיימת רמת-חיים בלתי-מרוסנת; בזמן שמשפחה שלמה חייבת להתקיים על חצי לירה ליום, מוציאים אנשים חמש לירות על ארוחה אחת במסי' עזרת תלאיב וחפיפה.

המצב היה פשוט: המדיניות לא פגה עת בשכבות העליונות והבינוניות של הישוב הותיק, אותן רצתה הממשלה לרסן, אלא בשכבות החלשות ביותר —

נשנו המחזות העגומים. עדיין הם רק נוגעים לבודדים, לאלה שאינם יכולים להשיג עבודה. אולם גם פועלים, היוצאים בבוקר ליום עבודה קשה, שוכבים לישון כשקיבתם עוד תובעת את מנתה.

„זו הדרך היחידה“, עוד לפני שלוש שנים, הושמעו ההתראות הראשונות כי חלק גדול מתושבי הארץ עומד בפני סכנה של „תת-תזונה“. הממשלה עצמה הקימה כמה ועדות רפואיות לחקר את המצב, אך תמיד נמנעה מלתת פרוסום יתר למסקנות החוקרים. רק בארץ פן מקוטע ומקרי שמע הקהל את האזהרות: סליהמונות הישראלי דל; קיימת סכנה לבריאות העם. הממשלה הכי-

מסכים געש שוק הכרמל, תל-אביב, באלפי קולותיו. עגלות עמוסות ירקות טריים חסמו כמעט לחלוטין את המעבר, מצי רכי מוזן ומעודנים השתפכו מן החנויות הצרות אל המדרכות. בקולי קולות שיב-חו המוכרים את סחורתם, קראו לקהל הקונים. לא היה כל ספק: הארץ נתי-ברכה בשפע מוזן.

בתוך כל ההמולה שירך תימני זקן, לבוש מעיל שחור בלוי, את דרכו. הוא העיף מבט סביבו, התבונן בערימות הירקות והמוזן, התכופף מדי פעם לחטט בתוך גל של אשפה, המשיך בדרכו. בי-אחת הפינות הרים מציאה: מלון רקוב, מחציתו העליונה מעוכה, קליפתו הצהור בה מזוהמת ורוחה.

כאילו פחד פן יראה אותו מישהו ויתבע ממנו שיחזיר את המלון, נחפז הזקן אל אחת הסמטאות, הסתתר ליד חנות סגורה, העיף מבט של חרדה ל-אחור. ואז בתנועות מהירות, כשא-בעותינו משמשות לו כף, אכל את הפרי הרקוב. ברגע זה הנציח אותו הי-צלם של העולם הזה.

כך אין אדם אוכל. כך אוכלת חיה -- או אדם אשר שוב לא אכפת לו איך או מה הוא אוכל, העיקר שהוא אוכל. אילו רצה אמן גדול לגלם את דמותו של הרעב, היה יכול בקלות לבחור באותו תימני זקן.

„מה אתן לאכול?“ במעברת תל-פיות, ירושלים, ישבה בצריפה עולה עיר-ראקית ובכחה. בנה בן השלוש בכה גם הוא. העובדת הסוציאלית ניסתה להיר-גיע אותה: „את לא ילדה קטנה“, אמרה לה. „את לא צריכה לבכות“.

„אבל אני רעבה. הבן שלי רעב. מה אני אתן לו לאכול? אפילו הכסף של הלישכה לא קבלתי!“ לעובדת לא היה לה לומר.

לפי ההנחיות הנוגעות לעבודתה, אסור היה לעובדת הסוציאלית לעשות מה ש-היא עשתה: היא הוציאה שתי לירות מארנקיה, תחבה אותן לידי האשה הבוכה. „תחזירי לי אותן כשתקבלי את התש-לום“, אמרה לה. אולם היא ידעה כי מעולם לא תראה את כספה חזרה: ברגע שתקבל האשה את המיכתה החודשית ממשרד הסעד, תוציא את כל הסכום לכיסוי החובות שנצטברו או לכל הפחות חלק מהם.

אמנם מנוגד העקרון, שעליו בנוי מתן סעד ממשלתי, להרגלת אנשים להיות כי-טפילים, על נדבות ממשלתיות. זהו חוב שהחברה המתקדמת חייבת לפרוע לאלה שניטלה מהם יכולת הקיום העצמי, עד אשר יוכלו שוב לפלרט את עצמם.

אולם העובדת הסוציאלית ידעה כי שוב לא היה טעם לעמוד על רעיונות ועקרונות: בלי ממת הכסף, היתה הי-אשה וילדה גועים ברעב.

לא היה זה מקרה בודד. במעברות, במחנות, בפרחרי הערים המושבות,

בשוק הכרמל. עולה עיראקית מציעה את סחורתה: ביצים וחבילות מרגרינה שקיבה מהמכונת להזנת בני משפחתה. במקומן תקנה מיצרן יותר חיובי: לחם. ישנם מקרים רבים שכמה משפחות במעברה מוסרות את המנות שלהן לאדם אחד, שיסע אתן העירה, כי מחיר האוטובוס הוא גבוה מכדי שיוכל כל תושב לנסוע לשוק ולמפור את מנותיו בעצמו.

העולים החדשים ודלי הוותיקים. האופטימיסטים קיחו שאחרי השפל והרעב תבוא ההסתה, יחול המיפנה שיבריא את המשק. מתי זה יהיה? איך זה ית-חולל?

איש אינו יודע. בינתיים ממשכים לרעוב אנשים וכל יום נוספים אליהם רעבים חדשים. מחלות כגון שחפת, שהן „מחלות חברתיות“, נמצאות עתה שוב בקו עלייה מתמיד. השפעתו של הרעב בעלייה זו ישירה ורצינית.

כמה רופאים בעלי ניסיון בחוף-לארץ, החלו משווים את המצב לזה ששרר בארץ רופה לאחר מלחמת העולם הראשונה והר-שניה, כשחוסר התזונה החליש באופן שיטתי את הבריאות.

מצב התושבים שנבדקו בדיקות יסודיות, מוכיח זאת בבירור. אחוז גדול מהם בעל כושר גופני לקוי, חלוש או סובל ממח-לות כתוצאה מתת-תזונה. וככל שהמצב הנוכחי יימשך, ירד כושרם הגופני עוד יותר, למחלות תהיה אחיזה קלה יותר על גופם.

ביחוד בגילים המבוגרים יותר, המצב רציני פי כמה.

אנשים אלה זקוקים ללחם. הם מבקשים עבודה, לפרנס בה את עצמם ואת מש-פחותיהם.

הממשלה, או גוף ציבורי אחר, אינם מציעים להם כזאת, לא בעיר ולא בכפר. שום תכנית גדולה, גואלת — ותהיה קשה ותובענית כאשר תהיה — לא הובאה כדי לפתור את בעייתם.

בריאותם של אנשים אלה אינה בעייה פרטית. אלה צריכים להיות בנוי הארץ אמיגנייה, הם היסוד לבטחון המדינה, והם שיקבעו את דמות החברה הישראלית בשנים הבאות.

מי יאמר שאין להם הזכות לאכול?

חישה זאת, טענה, בצדק-מה, ששל המי-זונות אמנם דל, אך שהוא מספיק לקיים את הבריאות — ובעיקר, שכל אדם מקבל יוכל לשלם עבור מנתו המינימלית. זה היה אז, בימים שדוב יוסף ניצח על הפיקוח. מאז נשתנה המצב. הממשלה לא מינתה שום ועדה רפואית לתקור את המצב החדש, כי לא היה דרוש שום מומחה לתזונה, כדי לקבוע מה תהיה התוצאה.

הפיקוח הוסר מעל רוב המזונות. הי-מחירים עלו השמימה. יחד עם זה החלו מקומות העבודה מתדלדלים. לזה ניהו השם הרשמי המצלצל: „מדיניות כלכי-לית חדשה“.

אנשים אמרו אז: זו הדרך היחידה. אנשים לא יוכלו יותר להוציא כסף כמו מטורפים. הממשלה לא תופיס שטרות, אנשים ירעבו ללחם ואז אפשר יהיה לעשות משהו, לתקן את מצב הכלכלה של המדינה.

מי נפגע? מה קרה מאז?

חלק מן הנבואה התאמת: ישנם כיום